24/01/2026

Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος: Ο Ουρανομύστης Πατέρας της Εκκλησίας μας

/ Γνώμες

- **Γράφει ο Λάμπρος Σκόντζος, Θεολόγος**

Οι Καππαδόκες Πατέρες έβαλαν τη δική τους σφραγίδα στην ανάπτυξη της Θεολογίας κατά τον 4ο μ. Χ. αιώνα στην Εκκλησία. Είναι στην ουσία οι θεμελιωτές του ορθόδοξου δόγματος και της αποκρυστάλλωσης της αυθεντικής διδασκαλίας της Εκκλησίας μας. Ένας από αυτούς υπήρξε ο άγιος Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός, ο αποκαλούμενος και Θεολόγος.

Γεννήθηκε το 329 μ. Χ. στην Αριανζό της Καππαδοκίας, κοντά στην κωμόπολη Ναζιανζό, γι’ αυτό και πήρε την ονομασία Ναζιανζηνός. Οι γονείς του, Γρηγόριος και Νόννα ήταν ευγενείς γαιοκτήμονες. Ο πατέρας του ήταν πρώην ειδωλολάτρης ο οποίος είχε μεταστραφεί στον Χριστιανισμό και κατόπιν είχε χειροτονηθεί επίσκοπος Ναζιανζού. Ο νεαρός Γρηγόριος μεγάλωσε σε χριστιανικό περιβάλλον και από νωρίς φάνηκαν τα σπάνια χαρίσματά του.

Η οικονομική ευχέρεια των γονέων του επέτρεψε να λάβει μεγάλη μόρφωση. Άλλωστε και ο ίδιος αγαπούσε με πάθος τα γράμματα και τη μόρφωση. Σπούδασε στα καλλίτερα σχολεία της Καισάρειας και αργότερα, το 351, πήγε στην Αλεξάνδρεια και μετά στην Αθήνα να συμπληρώσει τις σπουδές του στη ρητορική και τη φιλοσοφία στις εκεί ονομαστές σχολές, έχοντας ως καθηγητές του τους ονομαστούς καθηγητές Ιμέριο και Προαιρέσιο και ως συμμαθητές του τον Μ. Βασίλειο και τον Ιουλιανό, τον μετέπειτα αυτοκράτορα. Η επίδοση των σπουδών του στην Αθήνα ήταν τέτοια, όπως και οι σπάνιες ικανότητές του, ώστε αναγορεύτηκε καθηγητής και δίδαξε εκεί ρητορική και φιλοσοφία για ένα χρόνο.

Κατόπιν επέστρεψε στην Ναζιανζό, όπου βαπτίστηκε χριστιανός από τον επίσκοπο πατέρα του. Τότε άρχισε να γράφει το πρώτο θεολογικό του έργο για το Άγιο Βάπτισμα. Το 360 μεταβαίνει, ύστερα από πρόσκληση του παλιού του φίλου Βασιλείου, στον Πόντο, να ασκητέψει μαζί του κοντά στον Ίρι ποταμό. Το 361, ύστερα από παράκληση του πατέρα του, γυρίζει στην πατρίδα του, όπου τον χειροτόνησε πρεσβύτερο, χωρίς τη θέλησή του, διότι ο Γρηγόριος ήθελε να ακολουθήσει τον μοναχικό βίο. Έφυγε για λίγο καιρό για την Αννεσόη, όπου ασκήτεψε για λίγο καιρό με τον Βασίλειο, ο οποίος τον ανάγκασε να γυρίσει και πάλι στην Ναζιανζό, όπου βρήκε την Εκκλησία διηρημένη εξαιτίας των αρειανών και τον πατέρα του κατηγορούμενο για αίρεση. Μέσα σε λίγο χρόνο κατόρθωσε να ενώσει και πάλι την Εκκλησία.

Τον ίδιο χρόνο είχε ανεβεί στο αυτοκρατορικό θρόνο ο Ιουλιανός (361-363), ο οποίος αποφάσισε να νεκραναστήσει την οριστικά νεκρή αρχαία ειδωλολατρική θρησκεία. Παράλληλα κήρυξε απηνή διωγμό κατά της Εκκλησίας. Ο Γρηγόριος άνοιξε αλληλογραφία με τον παλιό του φίλο αυτοκράτορα, αποδεικνύοντας πως οι πρακτικές του δεν είχαν καμιά σχέση με τον ελληνικό πολιτισμό, το οποίο δήθεν υπεράσπιζε ο θρησκόληπτος Ιουλιανός. Ο θάνατός του Αποστάτη αυτοκράτορα το 363 έκλεισε το θλιβερό αυτό κεφάλαιο της ιστορίας.

Αλλά μια νέα περιπέτεια αντιμετώπιζε η Εκκλησία, το αρειανισμό, τον οποίο υποστήριζε ο αρεινόφρων αυτοκράτορας Ουάλης. Ο Γρηγόριος δίνει μεγάλους αγώνες να διαφυλαχτεί η Ορθοδοξία στη Μ. Ασία. Το 370 ο Μ. Βασίλειος εκλέγεται επίσκοπος Καισαρείας και το 372 χειροτονεί τον Γρηγόριο επίσκοπο Σασίμων και πάλι χωρίς τη θέλησή του. Αλλά σύντομα μεταβαίνει στη Ναζιανζό και μετά το θάνατο του πατέρα του, το 374, αναλαμβάνει να ποιμάνει την χηρεύουσα επισκοπή. Το 375 αποσύρθηκε σε Μονή της Σελεύκειας ως το θάνατο του Βασιλείου το 379.

Την ίδια χρονιά η Σύνοδος των επισκόπων της Αντιόχειας αποφάσισε να στείλει

στην Κωνσταντινούπολη τον Γρηγόριο για να αντιμετωπίσει τους αρειανούς, οι οποίοι είχαν καταλάβει όλους τους ναούς. Μετέτρεψε έναν οικίσκο σε ναό της Αγίας Αναστασίας και εκεί εκφώνησε τους περίφημους θεολογικούς του λόγους, κατατροπώνοντας τους αιρετικούς. Το 380 με απόφαση του αυτοκράτορα Θεοδοσίου Α΄ εκλέχτηκε αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως και τον επόμενο χρόνο προήδρευσε της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου. Όταν κάποιοι επίσκοποι αμφισβήτησαν την κανονικότητα της εκλογής του στον αρχιεπισκοπικό θρόνο της Βασιλεύουσας, με μια αξιοθαύμαστη πράξη, παραιτήθηκε και γύρισε στην πατρίδα του, όπου ποίμανε την επισκοπή της Ναζιανζού ως το 383. Εν τω μεταξύ κλονίστηκε σοβαρά η υγεία του και γι’ αυτό αποσύρθηκε σε οικογενειακό του κτήμα, όπου έζησε ειρηνικά με προσευχή, άσκηση, και νηστεία. Εκεί συνέγραψε τα περίφημα θεολογικά του συγγράμματά του και συνέθεσε τα, άφθαστου ποιητικής αξίας, ποιήματά του. Κοιμήθηκε ειρηνικά στις 25 Ιανουαρίου 391. Ανακηρύχτηκε άγιος, Πατέρας και οικουμενικός διδάσκαλος της Εκκλησίας μας. Η μνήμη του τιμάται στις 25 Ιανουαρίου, ημέρα της κοιμήσεώς του και στις 30 Ιανουαρίου μαζί με τους άλλους δύο Ιεράρχες, το Μ. Βασίλειο και τον Ι. Χρυσόστομο.

Ο άγιος Γρηγόριος ανήκει στους μεγάλους Πατέρες της Εκκλησίας μας και ταυτόχρονα στις μεγάλες προσωπικότητες της ιστορίας. Θαυμασμό προξενεί στους ιστορικούς η ευγένεια και το ψυχικό του μεγαλείο. Η μόρφωσή του, η πνευματική του καλλιέργεια, η ρητορική του δεινότητα σε συνδυασμό με την βαθιά πίστη του στο Θεό τον ανέδειξαν ως έναν από τους κορυφαίους θεολόγους και συγγραφείς της Εκκλησία μας. Είναι ο θεολόγος του Θεού Λόγου, ο οποίος διατύπωσε με τον πλέον σαφή τρόπο την περί Θεού πίστη της Εκκλησίας μας. Χάρις σ’ αυτόν κατατροπώθηκε η φρικτή και επικίνδυνη αίρεση του Αρείου, η οποία απειλούσε τη σώζουσα αλήθεια της Εκκλησίας. Αλλά και ως ποιητής ο άγιος Γρηγόριος υπήρξε απαράμιλλος. Ακόμα και ο πεζός λόγος του είναι ποίημα και γι’ αυτό κατοπινοί υμνογράφοι, όπως ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός, χρησιμοποίησαν αυτούσιους λόγους του στους ύμνους τους, όπως στους θεσπέσιους κανόνες των Χριστουγέννων και του Πάσχα!

Είναι τέλος εκείνος που κατόρθωσε να συνενώσει το ελληνικό πνεύμα με τη χριστιανική πίστη σε ένα καταπληκτικό σύνολο. Η σωζόμενη αλληλογραφία του με τον ανεδαφικό αποστάτη Ιουλιανό φανερώνει την ποιοτική διαφορά των δύο ανδρών. Ο μεν Γρηγόριος εκφράζει το γνήσιο και πραγματικό ελληνικό πνεύμα της προόδου και του σεβασμού της ετερότητας, ο δε θρησκομανής αυτοκράτορας εκφράζει τον παλιό ειδωλολατρικό κόσμο του φανατισμού, των εμμονών, της δεισιδαιμονίας και της μισαλλοδοξίας, η οποία εκφράστηκε με σκληρούς διωγμούς εναντίων της Εκκλησίας! Χαρακτηριστική είναι η φράση του προς τον Ιουλιανό «το ελληνίζειν εστί πολυσήμαντον», αποδεικνύοντας στον άλλοτε συμμαθητή και φίλο του Ιουλιανό ότι η αλλοπρόσαλλη πολιτική του απέχει παρασάγγας από τον

Ελληνισμό, τον οποίο νόμιζε ότι υπηρετούσε! Η ιστορία αποφάνθηκε: τον μεν ονειροπαρμένο παγανιστή αυτοκράτορα τον καταδίκασε εσαεί ως αποστάτη και αποτυχημένο, τον δε Γρηγόριο τον ανέδειξε ως ύψιστη πνευματική προσωπικότητα, τον οποίο σεμνύνονται οι αιώνες!